

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

БОНДАРЄВА КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.343:343.82:343.97

**ЗЛІСНА НЕПОКОРА ВИМОГАМ АДМІНІСТРАЦІЇ УСТАНОВИ
ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ТА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧА ХАРАКТЕРИСТИКА**

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія;
кримінально-виконавче право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Богатирьов Іван Григорович,
Університет державної фіскальної служби України,
професор кафедри кримінального права та кримінології

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Колб Олександр Григорович,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет,
проректор з навчально-методичної роботи

кандидат юридичних наук

Пузирьов Михайло Сергійович,
Академія Державної пенітенціарної служби,
головний науковий співробітник науково-дослідного центру

Захист відбудеться 7 листопада 2018 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: ДП–680, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 5 жовтня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Зміна суспільно-політичних та соціально-економічних умов країни після революції Гідності у 2014 році суттєво вплинула на реформаторські процеси в Державній кримінально-виконавчій службі (далі ДКВС), яка втратила контроль за органами і установами виконання покарань (далі УВП) на Сході країни, а їх було 14 з 20 – у Донецькій області, 15 з 16 – у Луганській та 5 з 5 установ в АР Крим. З іншого боку, у ДКВС з'явилися проблеми реформування у зв'язку з рішенням Кабінету Міністрів України № 384 від 18 травня 2016 року про її передачу під юрисдикцію Міністерства юстиції України (далі МЮУ). Допущення засудженими систематичних порушень порядку відбування покарання, вчинення кримінальних правопорушень, зокрема злісної непокори вимогам адміністрації УВП, вказує на неналежне виконання своїх обов'язків керівництвом як УВП, так і ДКВС щодо здійснення управління та контролю у сфері виконання кримінальних покарань. На це, зокрема, вказують події, які відбулися у слідчому ізоляторі (далі СІЗО) у серпні 2017 року в Одесі (вбивство працівника СІЗО) і Чернігові (вбивство ув'язненого).

Щороку у структурі пенітенціарної злочинності такий вид злочину, як злісна непокора вимогам адміністрації УВП становить суттєву частку. Так, у 2012 році показник цього злочину склав 120 (30 %); 2013 році – 147 (32 %); 2014 році – 119 (29,1 %); 2015 році – 109 (28,4 %); 2016 році – 93 (26,3 %); 2017 році – 78 (22,1 %); шість місяців 2018 році – 36, без врахування злочинів, вчинених в УВП в Луганській і Донецькій областях, а також АР Крим, які тимчасово перебувають на непідконтрольній Україні території.

Дослідження кримінально-правової та кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП на сьогодні супроводжується рядом питань, з'ясування яких має вирішальне значення для ефективного застосування даної норми та ставить перед наукою та правозастосовною практикою питання про необхідність поглибленого їх дослідження, що в свою чергу обумовлює вибір теми дослідження та її актуальність.

Науково-теоретичною базою дослідження стали роботи відомих вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі кримінального та кримінально-виконавчого права, зокрема: М.І. Бажанова, Є.Ю. Бараша, Ю.В. Бауліна, І.Г. Богатирьова, І.В. Боднара, Є.В. Болдирєва, Р.В. Вереси, П.А. Вороб'я, В.К. Грищука, О.М. Джужі, Т.А. Денисової, Ю.Ф. Кваши, В.А. Кирилюка, О.Г. Колба, І.М. Копотуна, Л.Г. Крахмальника, П.П. Михайленка, С.С. Мірошніченка, О.С. Міхліна, О.Є. Наташева, І.С. Ноя, М.О. Огурцова, В.І. Осадчого, Ю.В. Орла, А.М. Павлухіна, О.І. Плужнік, М.С. Пузирьова, О.Л. Ременсона, А.В. Савченка, В.В. Сташиса, В.М. Трубникова та ін.

Безпосередньому дослідженню інституту кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП присвячена кандидатська дисертація Ю.В. Орла «Кримінальна відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації виправної установи» (2008 року). Крім того, частково

дослідженню вказаного інституту присвячені докторська дисертація І.М. Копотуна «Теоретико-прикладні та правові засади запобігання злочинам, що зумовлюють виникнення надзвичайних ситуацій у виправних колоніях України» (2008 року), кандидатська дисертація О.І. Плужнік «Кримінальна відповідальність за порушення режиму відбування покарання у виправних установах та тримання під вартою» (2003 року), монографія С.С. Мірошніченка «Злочини проти правосуддя: теоретичні і прикладні проблеми запобігання та протидії» (2012 року), монографія В.І. Осадчого «Злочини проти правосуддя» (2018 року). Разом з тим, враховуючи що вказані роботи містять низку системних положень та висновків, які стосуються дослідження проблеми вчинення засудженими у місцях позбавлення волі (далі МПВ) нових кримінальних правопорушень, в них відсутні достатні теоретичні розробки, присячені кримінально-правовій та кримінально-виконавчій характеристиці злісної непокори вимогам адміністрації УВП.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дослідження ґрунтується на положеннях Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки (схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015), Національної стратегії у сфері прав людини (затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015), Плану дій з реалізації стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року (затвердженого розпорядженням КМУ від 23 листопада 2015 року № 1393-р), пріоритетних напрямках розвитку правової науки на 2016-2020 роки, (затверджених постановою загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 року), Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України (схваленої розпорядженням КМУ від 13 вересня 2017 року № 654-р). Тема дисертації затверджена Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29.10.2015 року (протокол № 20 від 29 жовтня 2015 року) та схвалена відділенням кримінально-правових наук НАПрН України у 2015 році (реєстраційний № 767).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є здійснення комплексної та системної кримінально-правової та кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП, розроблення пропозицій щодо внесення змін до національного законодавства, вивчення зарубіжного досвіду встановлення кримінальної відповідальності за вказаний злочин та впровадження його до національного законодавства.

Досягнення поставленої мети обумовлює необхідність вирішення наступних *задач*:

- вивчення стану наукової розробки та правових засад злісної непокори вимогам адміністрації УВП;
- з'ясування соціально-правової обумовленості кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП;
- вивчення зарубіжного досвіду протидії злісній непокорі вимогам адміністрації УВП;
- розкриття об'єктивних ознак досліджуваного злочину;

- вивчення ознак, що характеризують суб'єкта й суб'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 391 КК України;
- наукове обґрунтування кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП;
- здійснення кримінально-виконавчої характеристики осіб, які вчинили злісну непокору вимогам адміністрації УВП;
- визначення та обґрунтування засобів впливу на осіб, які вчинили злісну непокору вимогам адміністрації УВП;
- розроблення пропозицій щодо внесення змін до національного законодавства з метою вдосконалення норми, що передбачає кримінальну відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП.

Об'єктом дослідження є кримінально-виконавчі відносини, що виникають з приводу вчинення засудженими під час відбування покарання у вигляді позбавлення волі злісної непокори вимогам адміністрації УВП.

Предметом дослідження є злісна непокоря вимогам адміністрації УВП: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика.

Методи дослідження. Методи дослідження обрані з урахуванням поставленої мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Методологічну основу дисертаційного дослідження складає сукупність загальнонаукових та спеціально наукових методів, що забезпечують об'єктивний аналіз досліджуваного предмету: *діалектичний метод* (дозволив розглянути усі питання теми в динаміці, виявити їх взаємозв'язок і взаємозумовленість та сприяв розумінню об'єкта дослідження в частині поєднання потреб наукових досліджень та практики діяльності УВП МЮУ – розділи 1-3); *історико-правовий метод* (надав можливість дослідити стан наукової розробки проблеми злісної непокори вимогам адміністрації УВП – підрозділи 1.1., 1.2); *порівняльно-правовий метод* (використаний при дослідженні окремих положень кримінального законодавства зарубіжних країн та їх співвідношенні з положеннями КК України – підрозділ 1.3); *формально-юридичний метод* (застосований при характеристиці окремих елементів та ознак складу злочину, передбаченого ст. 391 КК України – підрозділи 2.1, 2.2, висновки); *системно-структурний і функціональний методи* (дозволили виокремити критерії відмежування злісної непокори вимогам адміністрації УВП від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, розробити пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства – підрозділ 2.1.); *статистичний метод* (використаний для підтвердження відповідності отриманих теоретичних висновків даним аналізу офіційної статистики – підрозділи 3.1, 3.2); *соціологічний метод* (використаний при дослідженні вироків судів за ст. 391 КК України, узагальненні результатів анкетування працівників УВП МЮУ – підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, висновки). Комплексне застосування зазначених методів дало змогу сформулювати низку наукових і практичних положень, які матимуть значення для подальшого розвитку та вдосконалення кримінально-правової норми, передбаченої ст. 391 КК України.

Емпіричну базу дослідження становлять результати анкетування 252 співробітників УВП з різних регіонів України (Дніпропетровської,

Київської, Полтавської, Рівненської, Сумської та Чернігівської областей), узагальнені результати вивчення 588 вироків судів за ст. 391 КК України в період з 2012-2016 роки, узагальнені результати вивчення 150 кримінальних проваджень за ст. 391 КК України в період з 2014-2017 роки, чим забезпечується обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків, пропозицій і рекомендацій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація за характером і змістом розглянутих питань є одним із перших у вітчизняній кримінально-правовій науці комплексним монографічним дослідженням питань кримінально-правової та кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП.

Найістотнішими результатами, що зумовлюють його новизну та визначають внесок автора у дослідження зазначеної проблематики є такі положення і висновки:

вперше:

- виокремлено три історичні періоди, критеріями яких стало законодавче регламентування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Зокрема, такими періодами являються: 1) радянський – 1983-1991 роки; 2) незалежності України – 1991-2009 роки; 3) сучасний – 2009 роки – по теперішній час;

- надано авторське визначення «представник адміністрації УВП» та визначено чіткий перелік посадових осіб УВП, непокора вимогам яких утворює склад злочину, передбачений ст. 391 КК України;

- вивчено кримінальну відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП за законодавством зарубіжних країн, що дало змогу виокремити позиції з зарубіжної практики, які слід використати та впровадити до кримінального та кримінально-виконавчого законодавства України;

- визначено критерії відмежування злісної непокори вимогам адміністрації УВП, передбаченої ст. 391 КК України від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, передбаченого ст. 133 КВК України;

- науково обґрунтовано кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації УВП та сформульовано її визначення;

- здійснено комплексну кримінально-виконавчу характеристику особи, яка відбуває покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та засоби впливу щодо таких осіб;

- наведено пропозиції щодо вдосконалення положень ст. 391 КК України, ч. 1 ст. 8 КВК України, ч. 2 ст. 18 Закону України «Про ДКВС України», які сприятимуть ефективному практичному застосуванню норми, що передбачає відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП;

удосконалено:

- зміст поняття «злісна непокора вимогам адміністрації УВП» та сформульовано авторське визначення як свідомого протиправного діяння з боку засудженої особи, яка не виконує вимоги закріплені в КВК України і

умисно посягає на встановлений у виправній колонії порядок відбування покарання, права та безпеку інших осіб ;

- підходи до розуміння другої форми злочинної поведінки, що передбачена об'єктивною стороною ст. 391 КК України – інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій та визначено чіткий перелік дій засуджених, які її утворюють;

- позиції щодо визначення необхідних ознак, які утворюють об'єктивну сторону злісної непокори вимогам адміністрації УВП;

- значення мотивів вчинення злочину, передбаченого ст. 391 КК України, які впливають на призначення покарання та дозволяють пояснити природу, а також сутність непокори вимогам адміністрації УВП, як суспільно-небезпечного діяння;

дістали подальший розвиток:

- погляди стосовно факторів криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації УВП, що дозволило визначити її соціальну зумовленість і довести, що у вітчизняного законодавця є обґрунтовані підстави залишити дану норму в КК України;

- обґрунтування підвищеної суспільної небезпеки вчинення засудженими під час відбування покарання у вигляді позбавлення волі, злісної непокори вимогам адміністрації УВП;

- позиції щодо вияву злісної непокори вимогам адміністрації УВП, як однієї з форм злочинної поведінки, передбаченої ст. 391 КК України, а також встановлення її причин, умов та мотивів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження використовуються у:

- *законотворчій діяльності* – при внесенні змін до законодавства про кримінальну відповідальність в частині досліджуваного складу злочину (лист комітету ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 14.06.2018 року);

- *правозастосовній діяльності* – під час вдосконалення практичної діяльності УВП щодо застосування до засуджених ст. 391 КК України (акт впровадження Центрального міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань та пробації МЮУ від 27.09.2017 року);

- *науково-дослідній діяльності* – при розробленні загальних і спеціальних питань кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП (акт впровадження Академії ДПтС України від 24.01.2018 року; акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 28.05.2018 року);

- *освітньому процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право» та «Кримінально-виконавче право», при підготовці підручників і навчальних посібників (акт впровадження Університету Державної фіскальної служби України від 25.09.2017 року; акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 28.05.2018 року).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, її висновки та пропозиції доповідалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозіумах: «Сучасна кримінально-

правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання)» (м. Дніпро, 22 квітня 2016 року); «Актуальні проблеми модернізації законодавства та освіти в умовах євроінтеграційного поступу України» (м. Чернігів, 27-28 жовтня 2016 року); «Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах трансформації сучасного суспільства» (м. Ірпінь, 4 листопада 2016 року); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Хмельницький, 3 березня 2017 року); «Злочинність у глобальному світі» (м. Харків, 12 грудня 2017 року); «Application of English language in the teaching of criminal legal disciplines» (Kyiv, June 14, 2018).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження опубліковано у 12 наукових працях, з них п'ять статей у виданнях, включених МОН України до переліку фахових видань з юридичних наук, одна – в закордонному юридичному виданні (Республіка Казахстан), шість – тези наукових доповідей, які оприлюднені на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації відбиває логіку і послідовність наукового дослідження та зумовлена його предметом, метою і задачами. Робота складається із переліку умовних позначень, анотації, вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить – 289 сторінок, із них основного тексту – 193 сторінки, список використаних джерел – 22 сторінки, додатки – 55 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність та необхідність проведення дослідження кримінально-правової та кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП. Визначається мета й задачі дослідження, об'єкт, предмет і методи дослідження, сформовано наукову новизну одержаних результатів та висвітлено їх практичне значення. Відображено апробацію результатів дослідження та публікації.

Розділ 1. Теоретико-методологічні та правові засади дослідження злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань складається із трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Стан наукового дослідження та методологічні засади дослідження злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань»*, автором надано характеристику стану наукового дослідження злісної непокори вимогам адміністрації УВП, що дозволило виокремити три історичні періоди, критеріями яких стало законодавче регламентування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Такими періодами являються: 1) радянський – 1983-1991 роки; 2) незалежності України – 1991-2009 роки; 3) сучасний – 2009-по теперішній час. Розкрито методологічний інструментарій дослідження злісної непокори вимогам адміністрації УВП, який містить систему загальнонаукових та спеціально-наукових методів, серед них: діалектичний, історико-правовий, порівняльно-

правовий, системно-структурний, формально-юридичний, функціональний, емпіричний та соціологічний методи.

Встановлено деякі питання застосування ст. 391 КК України, серед них: декриміналізація даної статті КК України, так як деякі вітчизняні вчені розглядають цю норму як таку, що передбачає кримінальну відповідальність за систему дисциплінарних проступків; виключення із диспозиції ст. 391 КК України другої форми злочинної поведінки засуджених – іншої протидії адміністрації у здійсненні її функцій; строк давності дисциплінарного стягнення, яке впливає на застосування до засудженого ст. 391 КК України; місце вчинення злочину, передбаченого ст. 391 КК України; відсутність у ст. 391 КК України кваліфікуючих ознак злочину; відмежування злочину, передбаченого ст. 391 КК України від злісного порушення установленого порядку відбування покарання тощо.

Дослідження кримінальної норми щодо злісної непокори вимогам адміністрації УВП дозволило виявити неспіввідношення та суперечливість положень диспозиції ст. 391 КК України з окремими положеннями чинного КВК України. Серед них: 1) неузгодженість положень норми ст. 391 КК України в частині строку давності дисциплінарного стягнення, вказаний як один рік з строком давності, вказаним у ч. 14 ст. 134 КВК України, який складає шість місяців; 2) юридична неможливість застосувати стягнення у вигляді переведення до приміщення камерного типу (одиначної камери) (далі ПКТ (ОК) до засуджених, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі; 3) відсутність відповідної норми у КВК України, яка б відповідала положенню ст. 391 КК України в частині переведення засуджених на більш суворий режим відбування покарання, як крайнього заходу дисциплінарного впливу.

У підрозділі 1.2 «Соціально-правова обумовленість кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань» зазначено, що застосування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП є дієвим запобіжним засобом, який сприяє підтриманню належного правопорядку в УВП та відіграє важливу роль в організації застосування основних засобів виправлення і ресоціалізації засуджених, а також запобігання вчиненню серед них нових кримінальних правопорушень. Встановлено, що злочин, передбачений ст. 391 КК України є суспільно небезпечним завдяки тому, що він посягає на систему правосуддя в цілому і спрямований на підрив авторитету УВП МЮУ.

Обґрунтовано соціально-правову обумовленість кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП, яка викликана наявністю системи факторів, завдяки яким визнаються суспільно-небезпечні форми індивідуальної поведінки засуджених та визначаються допустимість та доцільність застосування до них кримінально-правової заборони. Проаналізовано міжнародно-правові, національно-правові, соціально-психологічні, кримінологічні та пенітенціарні фактори криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації УВП. Виходячи з соціально-правової обумовленості кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам

адміністрації УВП доведено, що у вітчизняного законодавця були обґрунтовані підстави закріпити дану норму в кримінальному законодавстві.

У підрозділі 1.3 «Кримінальна відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань за законодавством зарубіжних країн» встановлено, що в законодавстві таких країн як США, Англії, Франції, ФРН, Японії та Російській Федерації відсутня кримінальна норма, яка б встановлювала відповідальність за вчинення злісної непокори вимогам адміністрації УВП. Під час вивчення досвіду цих країн визначено, що в пенітенціарних установах фактично створена система, в якій виключається можливість вчинення злісної непокори. До об'єктивних чинників цього, зокрема, відноситься функціонування системи індивідуального утримування засуджених; диференціація ув'язнених виходячи із їхніх індивідуальних кримінологічних характеристик; створення прогресивної поетапної системи ресоціалізації ув'язнених, яка за своєю внутрішньою сутністю є вагомим мотивуючим чинником, що сприяє їх виправленню та спрямуванню на шлях законслухняності; комплексний підхід до ресоціалізації засуджених, у відповідності до якого ухил робиться здебільшого до заходів соціального, економічного, психологічного та морально-релігійного характеру.

Зазначено, що в КК Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Молдова, Республіки Узбекистан та Грузії передбачена норма, що встановлює відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Проведено аналіз зарубіжних кримінальних норм, що передбачають відповідальність за вчинення злісної непокори адміністрації УВП, що дозволило визначити їх позитивні та негативні сторони. Позитивним досвідом запобігання цьому злочину у вказаних країнах є чітке розмежування та класифікація осіб, які їх вчиняють. Ознаками такої класифікації виступають: вчинення злочину особою, яка раніше була засуджена за цей злочин; вчинення цього злочину неодноразово; вчинення злочину особою, засудженою за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів; вчинення злочину особою, яка допустила особливо небезпечний рецидив. Аргументовано необхідність використання зарубіжного досвіду встановлення кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та впровадження його до вітчизняного законодавства. Запропоновано доповнити ст. 391 КК України ч. 2 такого змісту: «Ті самі дії, вчинені особою, яка раніше була засуджена за цей злочин, а також за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, – карається позбавленням волі строком до чотирьох років».

Розділ 2. Кримінально-правова характеристика злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань складається із двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Об'єктивні ознаки злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань» доведено, що кримінально-правова характеристика злочину, зокрема злісної непокори вимогам адміністрації УВП забезпечує правильну кваліфікацію цього суспільно небезпечного діяння, а також сприяє вірному тлумаченню його ознак. До ознак кримінально-правової характеристики віднесено дослідження елементів складу

злочину, відмежування від дисциплінарних проступків, зокрема злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, історію становлення та розвитку даної норми, а також зарубіжний досвід запобігання цьому злочину. Об'єктом злочину, передбаченого ст. 391 КК України є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність УВП у процесі відбування призначеного засудженому покарання у виді позбавлення або обмеження волі, як елемент правосуддя. Додатковим безпосереднім об'єктом досліджуваного злочину виступає авторитет державної влади, оскільки злісна непокора, як діяння, особі, що не є представником адміністрації УВП, тягне за собою лише дисциплінарну відповідальність.

У результаті проведеного дослідження удосконалено поняття «злісна непокора вимогам адміністрації УВП», під якою автор розуміє свідоме протиправне діяння з боку засудженої особи, яка не виконує вимоги закріплені в КВК України і умисно посягає на встановлений у виправній колонії порядок відбування покарання, права та безпеку інших осіб.

Визначено потерпілого від злочину, передбаченого ст. 391 КК України, яким є представник адміністрації УВП, якого визначено як особу, яка за своїми функціональними обов'язками наділена правом пред'являти законні вимоги до засуджених та правом на застосування до них заходів дисциплінарного стягнення. Зазначено, що для віднесення посадових осіб УВП до числа представників адміністрації, необхідним критерієм є не лише приналежність особи до адміністрації, а і наділення такої особи правом на пред'явлення вимог до засуджених та правом на застосування заходів дисциплінарного стягнення. До представників адміністрації УВП непокора вимогам яких, утворює склад злочину, передбачений ст. 391 КК України належать начальник установи, його заступники, а саме перший заступник, заступник начальника з соціально-виховної роботи, з виробництва, з інтендантського та комунально-побутового забезпечення, начальники відділень соціально-психологічної служби.

Встановлено, що до об'єктивної сторони досліджуваного злочину, належать такі ознаки, як злісна непокора законним вимогам адміністрації УВП та інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій (одна з цих ознак є обов'язковою); установа, яка виконує покарання у виді обмеження волі або у виді позбавлення волі (обов'язкова ознака); дисциплінарна преюдиція – застосування стягнення у виді переведення до ПКТ (ОК) або переведення на більш суворий режим відбування покарання (обов'язкова ознака); часовий проміжок у виді одного року після накладання відповідного стягнення (обов'язкова ознака).

Виокремлено критерії відмежування злочину, передбаченого ст. 391 КК України від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, передбаченого ст. 133 КВК України, зокрема, такими критеріями являються: критерій віднесення порушень до числа злісних; критерій вказівки на дисциплінарну преюдицію; критерій систематичності допущених порушень; критерій рівня відповідальності; критерій злісності порушення, як умови притягнення до відповідальності; критерій рівня суспільної небезпеки вчиненого діяння. Доведено, що визнання допущеного засудженим порушення

злісним відповідно до ст. 133 КВК України, не являється обов'язковою умовою притягнення засудженого до кримінальної відповідальності за ст. 391 КК України.

Найбільш поширеним виявом злісної непокори виступає відмова від виконання робіт, передбачених ч. 5 ст. 118 КВК України та вона складає – 81,6 %. Проведення глибокого аналізу цього вияву злісної непокори, встановлення причин, умов та мотивів допущення засудженими таких порушень режиму відбування покарання показало, що загалом такі дії вчиняються засудженими з метою здобуття авторитету серед засуджених негативної спрямованості, що підриває нормальний психологічний клімат колективу відділення соціально-психологічної служби.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань» розкрито суб'єкт та суб'єктивну сторону досліджуваного злочину. Доведено, що суб'єктом досліджуваного злочину може бути лише фізична особа, яка досягла 18-річного віку, відбуває покарання у вигляді позбавлення волі та за порушення вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню у вигляді переведення до ПКТ (ОК) або переводилась на більш суворий режим відбування покарання. Встановлено, що суб'єктом досліджуваного злочину не можуть бути: 1) засуджені, які відбувають покарання у виді позбавлення волі у виховних колоніях; 2) засуджені, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі та арешту; 3) вагітні жінки, жінки, які мають дітей у будинках дитини при виправних колоніях, інваліди першої групи; 4) засуджені до позбавлення волі і залишені в СІЗО для роботи з господарського обслуговування.

Вказано, що злочин, передбачений ст. 391 КК України, може бути вчинений лише з прямим умислом, оскільки склад злочину є формальним, а тому виключається можливість його вчинення з непрямым умислом або з необережності. Зазначено, що зміст прямого умислу при вчиненні цього злочину полягає в тому, що винний усвідомлює суспільну небезпеку і фактичні обставини злісної непокори вимогам адміністрації УВП і бажає вчинити злочин, передбачений ст. 391 КК України. Емоційний стан, мотив та мета злочину, передбаченого ст. 391 КК не є обов'язковими ознаками його складу й не впливають на кваліфікацію. Разом з тим встановлено, що 53,2 % засуджених відмовилися повідомити мотив. Враховуючи, що найбільш поширеним виявом досліджуваного злочину є відмова виконати безоплатні роботи, що передбачені ч. 5 ст. 118 КВК України, то і більшість мотивів пов'язані саме з таким виявом непокори. Серед них, відмова від прибирання через те, що це принижує людську гідність засуджених – 18 %, відмова від прибирання через хворобу – 5,3 %, прибирання, на думку засуджених, за них повинні здійснювати інші засуджені – 5,3 %, незгода з вимогами режиму – 3,8 %, небажання працювати – 2 %.

Розділ 3. Кримінально-виконавча характеристика злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань складається із трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Наукове обґрунтування кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань» надано визначення кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП в авторській редакції, як нормативно визначеного (законом або підзаконним нормативним актом) інструментарію адміністрації УВП для оцінювання ефективності відбування засудженим покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та досягнення його мети. Доведено, що кримінально-виконавча характеристика вказаного злочину демонструє особистісні зміни засудженого внаслідок застосування до нього засобів виправлення і ресоціалізації, вказує на ефективність їх застосування, дозволяє визначити готовність засудженого до ведення законослухняного способу життя після відбуття покарання. Визначено особливості кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП, а саме: підвищений ступінь суспільної небезпеки цього злочину; причина вчинення цього злочину, яка полягає у бажанні засуджених створити супротив у відповідь на вимоги, які виносяться адміністрацією УВП; конфліктні відносини між засудженими та представниками адміністрації, які передують вчиненню засудженими злісної непокори; умови, що сприяють вчиненню цього злочину, полягають у провокації непокори з боку персоналу УВП, які в окремих випадках умисно виносять засудженим вимоги, заздалегідь знаючи, що останні відмовляться їх виконувати; морально-психологічні ознаки засуджених, які вчиняють цей злочин, вказують на те, що рушійною силою виступає притаманна їм внутрішня агресивність, конфліктність та імпульсивність. Структурними елементами кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП виступають характеристика поведінки особи, що передувала вчиненню нею злочину; характеристика поведінки особи в момент вчинення злочину; характеристика соціально-демографічних, соціально-рольових та морально-психологічних ознак особи, що вчиняє злочин; характеристика впливу засобів виправлення та ресоціалізації на поведінку засуджених.

У підрозділі 3.2 «Кримінально-виконавча характеристика осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань» автором доведено, що запропонована модель кримінально-виконавчої характеристики дозволяє з'ясувати суперечливі позиції, що викликають труднощі у забезпеченні дотримання прав засуджених, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП, виконання ними вимог режиму відбування покарання, ефективного застосування засобів виправлення та ресоціалізації. Обґрунтовано доцільність використання соціально-демографічних, соціально-рольових, кримінально-виконавчих та морально-психологічних ознак для здійснення кримінально-виконавчої характеристики осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Вивчення соціально-демографічних ознак

засуджених за злісну непокору показало, що цей злочин, у переважній більшості вчиняється засудженими чоловічої статі – 99,8 %, жіночої статі лише – 0,2 %, раніше судимими – 67,9 % з них є рецидивістами. Відомості стосовно їх сімейного стану свідчать про слабкі соціально-корисні зв'язки, адже більшість з них неодружені, а саме – 86 % і лише 14 % перебувають у шлюбі.

Дослідження соціально-рольових ознак вказує на те, що до моменту вчинення засудженими злісної непокори вони належали до групи засуджених негативної спрямованості, байдуже ставилися до правових наслідків своєї неправомірної поведінки. Поведінка засуджених, яка передувала вчиненню ними злісної непокори характеризується систематичним порушенням вимог режиму відбування покарання та застосуванням до них численних дисциплінарних стягнень. Найбільшу частку, а саме 21,8 % складають засуджені, які мають до 5 порушень режиму, 16,7 % мають від 5 до 10 порушень та 18 % від 10 до 20 порушень. Більше за все, засуджені допускали такі порушення режиму, як відмова від виконання безоплатних робіт, що передбачені ч. 5 ст. 118 КВК України – 28,5 %, порушення розпорядку дня – 28,9 %, зберігання заборонених предметів – 5,5 %. Здійснено порівняльну характеристику особи злочинця, який вчинив злісну непокору вимогам адміністрації УВП зі злочинцями, що вчиняють інші злочини під час відбування покарання у МПВ, що дозволило сформулювати основні риси особи що вчинила злочин, передбачений ст. 391 КК України.

Щодо ролі жертви злочину у МПВ то вона розглядається, як сукупний результат поведінки особи – від нейтральної до максимально провокуючої злочинця на вчинення злочину. Доведено, що збір і детальне вивчення даних про жертву злочину в МПВ, встановлення причинного зв'язку між обставинами, які сприяли вчиненню злочину, має значний інтерес для його запобігання і розкриття, правильної кваліфікації дій злочинця, встановлення ступеня його вини та міри покарання.

У підрозділі 3.3 «Засоби впливу на осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань» досліджено практику застосування до осіб, що відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП засобів виправлення та ресоціалізації. Аргументовано необхідність застосування таких засобів виправлення та ресоціалізації, як дотримання встановленого порядку відбування покарання (режиму), соціально-виховної роботи, суспільно корисної праці, загальноосвітнього та професійно-технічного навчання, громадського впливу. Вказано, що пробация, як засіб виправлення та ресоціалізації засуджених не застосовується до осіб, які вчинили злісну непокору вимогам адміністрації УВП.

Вивчення практики застосування до засуджених за злісну непокору такого засобу виправлення та ресоціалізації, як соціально-виховна робота показало, що її проведення з цими засудженими є досить складним процесом. Це пояснюється значним ступенем деформації їх психіки та свідомості, антисуспільними поглядами та переконаннями, а також демонстрацією засудженими намірів продовжувати протиправну поведінку. Визначено ряд

недоліків у проведенні соціально-виховної роботи з такими засудженими, через які вона залишається, нажаль, малоефективним засобом їх виправлення. Залучення засуджених до суспільно корисної праці може бути досить дієвим засобом виправлення засуджених за умови, що участь у ній буде визнана їх обов'язком. Разом з тим вважаємо, що прийняття Верховною Радою України змін і доповнень до ст. 7, 8 КВК України в частині добровільного залучення засуджених до праці було упередженням та призвело до їх незайнятості та нереалізованості, а також значною мірою сприяло порушенню засудженими вимог режиму. Громадський вплив, як і залучення до загальноосвітнього та професійно-технічного навчання не мають бажаного впливу на засуджених, що вчиняють злісну непокору вимогам адміністрації. Більше того, такі засуджені залишаються байдужими або ж ставляться з недовірою до діяльності громадських та релігійних організацій. Під час відбування покарання вказані засуджені не виявляли бажання отримати загальноосвітню та професійно-технічну освіту, що пов'язано з їх незацікавленістю у виправленні під час відбування покарання та спрямованістю на подальше ведення протиправної поведінки після звільнення.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації вирішено конкретне наукове завдання, що дозволило обґрунтувати та висвітлити такі основні положення, висновки та рекомендації, що спрямовані на вдосконалення наукових підходів та практичних рекомендацій щодо кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП серед них:

1. Проведено аналіз стану наукової розробки проблеми та методологічних засад дослідження злісної непокори вимогам адміністрації УВП, що дозволило виокремити три історичні періоди, критеріями яких стало законодавче регламентування кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. Такими періодами являються: 1) радянський – 1983-1991 роки; 2) незалежності України – 1991-2009 роки; 3) сучасний – 2009 – по теперішній час.

Встановлено деякі питання застосування ст. 391 КК України, серед них: декриміналізація даної статті КК України, оскільки фактично на думку деяких вітчизняних вчених вона передбачає кримінальну відповідальність за систему дисциплінарних стягнень; виключення із диспозиції ст. 391 КК України другої форми злочинної поведінки засуджених – іншої протидії адміністрації у здійсненні її функцій; строк давності дисциплінарного стягнення, яке прямо впливає на застосування до засудженого ст. 391 КК України; місце вчинення злочину, передбаченого ст. 391 КК України; відсутність у ст. 391 КК України кваліфікуючих ознак злочину; відмежування злочину, передбаченого ст. 391 КК України від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання тощо.

2. Вивчення міжнародно-правових, національно-правових, соціально психологічних, кримінологічних та пенітенціарних факторів криміналізації

злісної непокори вимогам адміністрації УВП дозволило визначити її соціальну зумовленість та довести необхідність залишення даної норми у кримінальному законодавстві.

Враховуючи дискусійність щодо питання декриміналізації ст. 391 КК України, автор наполягає на залишенні даної норми у кримінальному законодавстві, при цьому обґрунтовує свою позицію. По-перше, даний вид злочину є резонансним та вчиняється в МПВ, по-друге, вчинення такого злочину засудженими – це виклик державі і її правосуддю в цілому, по-третє, застосування кримінальної відповідальності за ст. 391 КК України виконує свого роду попереджувальну функцію щодо вчинення засудженими у МПВ більш небезпечних злочинів.

3. За результатами аналізу законодавства різних країн сформульовано висновок, що в таких країнах, як США, Англія, Франція, ФРН та Японія відсутня кримінальна норма, яка встановлює відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП. В ході вивчення їх досвіду було встановлено, що в пенітенціарних установах цих країн фактично створена система, в якій виключається можливість вчинення злісної непокори. До об'єктивних чинників цього, зокрема, відноситься функціонування системи індивідуального утримання засуджених; диференціація ув'язнених виходячи із їхніх індивідуальних кримінологічних характеристик; створення прогресивної поетапної системи ресоціалізації ув'язнених, яка за своєю внутрішньою сутністю є вагомим мотивуючим чинником, що сприяє їх виправленню та спрямуванню на шлях законослухняності; комплексний підхід до ресоціалізації засуджених, у відповідності до якого ухил робиться здебільшого до заходів соціального, економічного, психологічного та морально – релігійного характеру.

Встановлено, що кримінальна відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП на сьогоднішній день збережена у КК Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Республіки Молдова та Республіки Узбекистан, а також Грузії. Позитивним досвідом запобігання цьому злочину у вказаних країнах є чітке розмежування та класифікація осіб, які вчиняють злочин. Ознаками такої класифікації виступають: вчинення злочину особою, яка раніше була засуджена за цей злочин; вчинення цього злочину неодноразово; вчинення злочину особою, засудженою за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів; вчинення злочину особою, яка допустила особливо небезпечний рецидив. Аргументовано необхідність використання зарубіжного досвіду в частині введення таких кваліфікуючих ознак до ст. 391 КК України, як вчинення тих самих дій особою, яка раніше була засуджена за цей злочин, а також за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів.

4. Оглядом наукових праць встановлено, що об'єктом злочину, передбаченого ст. 391 КК України є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність УВП в процесі відбування призначеного засудженому покарання у виді позбавлення або обмеження волі, як елемента правосуддя. Додатковим безпосереднім об'єктом досліджуваного злочину виступає авторитет державної влади, оскільки злісна непокора як діяння, особі, що не є

представником адміністрації УВП, тягне за собою лише дисциплінарну відповідальність.

Зазначено, що потерпілим від злочину, передбаченого ст. 391 КК України є представник адміністрації УВП. Сформовано авторське визначення представника адміністрації як особи, яка за своїми функціональними обов'язками наділена правом пред'являти законні вимоги до засуджених та правом на застосування до них заходів дисциплінарного стягнення. До представників адміністрації УВП непокора вимогам яких, утворює склад злочину, передбачений ст. 391 КК України належать начальник установи, його заступники, а саме перший заступник, заступник начальника з соціально-виховної роботи, з виробництва, з інтендантського та комунально-побутового забезпечення, начальники відділень соціально-психологічної служби.

Вказано, що до об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 391 КК України належать наступні ознаки: 1) злісна непокора законним вимогам адміністрації УВП; 2) інша протидія адміністрації у законному здійсненні її функцій (одна з цих ознак є обов'язковою); 3) установа, що виконує покарання у виді обмеження волі або у виді позбавлення волі (обов'язкова ознака); 4) дисциплінарна преюдиція – застосування стягнення у виді переведення до ПКТ (ОК) або переведення на більш суворий режим відбування покарання (обов'язкова ознака); 5) часовий проміжок у виді одного року після накладання відповідного стягнення (обов'язкова ознака).

Зважаючи на дискусійність питання щодо відмежування злочину, передбаченого ст. 391 КК України від злісного порушення встановленого порядку відбування покарання, передбаченого ст. 133 КВК України, виокремлено критерії їх відмежування. Зокрема, такими критеріями являються: критерій віднесення порушень до числа злісних; критерій вказівки на дисциплінарну преюдицію; критерій систематичності допущених порушень; критерій рівня відповідальності; критерій злісності порушення, як умови притягнення до відповідальності; критерій рівня суспільної небезпеки вчиненого діяння.

5. Доведено, що суб'єктом досліджуваного злочину може бути лише фізична особа, яка досягла 18-річного віку, відбуває покарання у вигляді позбавлення волі та за порушення вимог режиму відбування покарання була піддана протягом року стягненню у вигляді переведення до ПКТ (ОК) або переводилася на більш суворий режим відбування покарання. Встановлено, що суб'єктом досліджуваного злочину не можуть бути: 1) засуджені, які відбувають покарання у виді позбавлення волі у виховних колоніях; 2) засуджені, які відбувають покарання у вигляді обмеження волі та арешту; 3) вагітні жінки, жінки, які мають дітей у будинках дитини при ВК, інваліди першої групи; 4) засуджені до позбавлення волі і залишені в СІЗО для роботи з господарського обслуговування.

Зазначено, що злочин, передбачений ст. 391 КК, може бути вчинений лише з прямим умислом, оскільки склад злочину є формальним, а тому виключається можливість його вчинення з непрямым умислом або з необережності. Визначено, що мотив та мета злісної непокори вимогам

адміністрації УВП не впливають на кваліфікацію злочину, однак їх точне встановлення важливе для індивідуалізації відповідальності і покарання особи.

6. Науково обґрунтовано кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації УВП та надано авторське визначення цього поняття як нормативно визначеного (законом або підзаконним нормативним актом) інструментарію адміністрації УВП для оцінювання ефективності відбування засудженим покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та досягнення його мети. Визначено особливості кримінально-виконавчої характеристики злісної непокори вимогам адміністрації УВП та її структурні елементи. Доведено, що кримінально-виконавча характеристика злісної непокори вимогам адміністрації УВП демонструє особистісні зміни засудженого внаслідок застосування до нього засобів виправлення і ресоціалізації, вказує на ефективність їх застосування, дозволяє визначити готовність засудженого до ведення законослухняного способу життя після відбуття покарання.

7. Досліджуючи кримінально-виконавчі характеристики осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП застосовано наступні ознаки: соціально-демографічні; соціально-рольові; кримінально-виконавчі та морально-психологічні.

Поведінка засуджених, яка передувала вчиненню ними злісної непокори характеризується систематичним порушенням вимог режиму відбування покарання та застосуванням до них численних дисциплінарних стягнень. Більше за все, засуджені допускали такі порушення режиму, як відмова від виконання безоплатних робіт, що передбачені ч. 5 ст. 118 КВК України – 28,5 %, порушення розпорядку дня – 28,9 % та зберігання заборонених предметів – 5,5 %. Серед засуджених, які вчинили вказаний злочин, більшість складають особи, які мали одну, дві та три судимості та відбували покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 2 до 5 р. Переважна більшість осіб були засуджені за злочини проти власності – 63 % і злочини проти життя та здоров'я особи – 8,3 % та найчастіше відбували покарання за вчинення крадіжки – 31,2 %, грабежу – 15,8 % та розбою – 10,4 %, що пояснює збереження ними насильницької спрямованості поведінки під час відбування покарання.

8. Розглянуто засоби впливу на засуджених за злісну непокору вимогам адміністрації УВП, серед них: режим, пробація, соціально-виховна робота, суспільно-корисна праця, загальноосвітнє та професійно-технічне навчання, а також вплив громадських організацій. Доведено, що пробація не застосовується до засуджених за злісну непокору вимогам адміністрації УВП та такий засіб впливу стосується переважно засуджених до покарань непов'язаних із позбавленням волі. Визначено недоліки у застосуванні до осіб, що відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації УВП основних засобів впливу та викладено пропозиції щодо вдосконалення їх практичної реалізації та ефективності для запобігання вчинення засудженими у МПВ як нових кримінальних правопорушень, так і систематичних порушень вимог режиму.

9. Розроблено пропозиції щодо внесення змін до національного законодавства з метою вдосконалення норми, що передбачає кримінальну

відповідальність за злісну непокору вимогам адміністрації УВП, зокрема, пропонується викласти:

– ч. 2 ст. 391 КК України в такій редакції – «Ті самі дії, вчинені особою, яка раніше була засуджена за цей злочин, а також особою засудженою за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, – карається позбавленням волі строком до чотирьох років»;

– примітку до ст. 391 КК України в такій редакції – «До представників адміністрації УВП, непокора вимогам яких, утворює склад злочину, передбачений ст. 391 КК України, належать начальник установи, його заступники, а саме перший заступник, заступник начальника з соціально-виховної роботи, з виробництва, з інтендантського та комунально-побутового забезпечення, начальники відділень соціально-психологічної служби»;

– абз. 13 ч. 1 ст. 8 КВК України в такій редакції – «Отримувати психологічну допомогу в рамках проведення соціально-виховної роботи»;

– абз. 15 ч. 2 ст. 18 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» в такій редакції – «Користування та носіння засобів відеофіксації з метою забезпечення дотримання засудженими вимог законності, особистої безпеки та документування випадків вчинення злочину, передбаченого ст. 391 КК України та злісного порушення встановленого порядку відбування покарання». Порядок користування, носіння та зберігання посадовими особами УВП засобів відеофіксації має визначатися окремими інструкціями, положеннями та наказами МЮУ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бондарева К.В. Фактори криміналізації злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Науковий вісник Херсонського державного університету: зб. наук. пр.* Херсон, 2016. № 3. С. 55–58.

2. Бондарева К.В. Методологічний інструментарій дослідження злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Науковий збірник Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції: наук. зб.* Дніпропетровськ, 2016. № 4. С. 109–112.

3. Бондарева К.В. Уголовно-исполнительная характеристика злостного неповиновения требованиям администрации учреждения исполнения наказания. *Фемида: респ. юрид. науч.-практ. журн.* Казахстан, 2016. № 12 (252). С. 30–34.

4. Бондарева К.В. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: історико-правовий аспект. *Наукові записки інституту законодавства Верховної Ради України.* Київ, 2017. № 1. С. 93–97.

5. Бондарева К.В. Деякі аспекти вияву злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка: наук.-теор. журн.* Северодонецьк, 2017. Вип. 3 (79). С. 33–41.

6. Бондарева К.В. Режим як засіб впливу на осіб, які відбувають покарання за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання

покарань. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика): наук. журн.* Ірпінь: УДФСУ. 2017. Вип. 4–5 (8–9). С. 110–116.

7. Бондарєва К.В. Теоретичне обґрунтування дослідження кримінальної відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання): матеріали круглого столу, (Дніпро, 22 квіт. 2016 р.).* Дніпро, 2016. С. 281–283.

8. Бондарєва К.В. Проблемність у застосуванні до засуджених ст. 391 КК України. *Актуальні проблеми модернізації законодавства та освіти в умовах євроінтеграційного поступу України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Чернігів, 27-28 жовт. 2016 р.).* Чернігів, 2016. С. 40–41.

9. Бондарєва К.В. Деякі питання запобігання вчиненню злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. *Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах трансформації сучасного суспільства: зб. тез. доп. міжнар. наук.-практ. конф., (Ірпінь, 4 листоп. 2016 р.).* Вінниця, 2016. С. 173–176.

10. Бондарєва К.В. Пенітенціарні засади злісної непокори вимогам адміністрації виправної колонії Міністерства юстиції України. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності: тези Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 3 берез. 2017 р.).* Хмельницький, 2017. С. 114–117.

11. Бондарєва К.В. Дослідження засудженого, який вчиняє кримінальне правопорушення у місцях позбавлення волі: порівняльна характеристика. *Злочинність у глобалізованому світі: матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної конф., (Харків, 12 груд. 2017 р.).* Харків: Право, 2017. С. 48–50.

12. Bondarieva K.V. The criteria of the crime disjunction that is provided under the Article 391, Criminal Code of Ukraine from the malicious violation of the established procedure for serving a sentence. *Application of English language in the teaching of criminal legal disciplines: interuniversity scientific and practical internet conference, (Kyiv, June 14, 2018).* Kyiv. 2018. P. 150–152.

АНОТАЦІЯ

Бондарєва К.В. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань: кримінально-правова та кримінально-виконавча характеристика. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2018.

У дисертації розкрито кримінально-правову та кримінально-виконавчу характеристику злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. Здійснено аналіз наукових розроблень за темою дослідження, що дозволило розкрити соціально-правову обумовленість кримінальної

відповідальності за цей злочин та запропоновано впровадження зарубіжного досвіду його запобігання.

Надано кримінально-правову характеристику об'єктивних та суб'єктивних ознак досліджуваного злочину. Обґрунтовано засоби впливу на осіб, засуджених за вчинення злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань. Надано пропозиції з удосконалення законодавства України та рекомендації, спрямовані на запобігання цьому злочину.

Ключові слова: злісна непокора; адміністрація; установа виконання покарань; характеристика; засоби виправлення і ресоціалізації; засуджений.

АННОТАЦИЯ

Бондарева К.В. Злостное неповиновение требованиям администрации учреждения исполнения наказания: уголовно-правовая и уголовно-исполнительная характеристика. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2018.

В диссертации раскрыто уголовно-правовую и уголовно-исполнительную характеристику злостного неповиновения требованиям администрации учреждения исполнения наказания. Осуществлен анализ научных разработок по теме исследования, что позволило раскрыть социально-правовую обусловленность уголовной ответственности за данное преступление, а также предложено внедрение зарубежного опыта его предупреждения.

Осуществлена уголовно-правовая характеристика объективных и субъективных признаков состава исследуемого преступления. Обоснованы средства воздействия на лиц, осужденных за совершение злостного неповиновения требованиям администрации учреждения исполнения наказания. Внесены предложения по усовершенствованию законодательства Украины, а также сформулированы рекомендации, направленные на предотвращение этого преступления.

Ключевые слова: злостное неповиновение; администрация; учреждение исполнения наказаний; характеристика; средства исправления и ресоциализации; заключенный.

SUMMARY

Bondarieva K. Malicious disobedience to the penal enforcement administration's orders: criminal legal and criminal executive characteristics. – Manuscript.

The dissertation for the scientific degree of candidate of juridical science on specialty 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal executive law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2018.

The dissertation gives criminal legal and criminal executive characteristics of the malicious disobedience to the penal enforcement administration's orders. The

author has made fundamental analysis of the scientific researches that allowed defining the scientific novelty of the paper, developed social and legal dependence of the criminal responsibility for the disobedience to the penal enforcement administration's orders.

Comparing foreign experience with domestic realities and labours of Ukrainian scientists the author suggested the introduction of the block detention of prisoners; differentiation of prisoners according to their individual criminological characteristics; implementation of the complex approach to the reformation and resocialization of convicted by the means of legal actions reduction and increasing the usage of social, economic, moral and religious efforts.

Determined the most problematic and controversial aspects of the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine among which are the following: decriminalization of the given Article whereas according to the several Ukrainian scholars it provides criminal liability for the set of the disciplinary offences; excluding from the disposition of the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine the other form of the criminal conduct of convicted (an alternative opposition to the administration's functions performing); limitation of the disciplinary sanction that can influence on the application of the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine; the scene of crime introduced by the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine; deficiency of the evaluative characteristics of the crime in the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine; delimitation of the crime that is introduced by the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine from the malicious violation of the sentence service set procedures, etc.

The studying of the criminal norm concerning the malicious disobedience to the penal enforcement administration's orders enabled to determine inconsistency and divisiveness of the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine disposition provisions to the separate provisions of the current Criminal Executive Code. Among them are: 1) inconsistency provisions of the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine norm in the Part of the disciplinary sanction's limitation that is given as one-year term with the six months limitation that is provided under the Article 134, Part 14 of the Criminal Executive Code of Ukraine; 2) legal failure to apply the sanctions in the form of transferring to the cell-type accommodation (separate cell) of the convicted who serves the sentence in the form of imprisonment; 3) the absence of the corresponded norm in the Criminal Executive Code of Ukraine that would be agreed with the provision of the Article 391 of the Criminal Code of Ukraine in the Part of the convicted transferring to the stricter regimen as the final measure of the disciplinary influence.

With in the research criminal and legal characteristics of the subjective and objective features of the malicious disobedience to the penal enforcement administration's orders component elements were given. Determined the criteria of disjointing of the malicious disobedience to the penal enforcement administration's orders and malicious violation of the serving sentence established order under the Article 133 of the Criminal Executive Code of Ukraine.

Key words: malicious disobedience; administration; penal enforcement agencies; characteristics, means of reformation and resocialization; prisoner.